

Л.Г. Бучинська,
<https://orcid.org/0009-0002-9588-1375>

Н.М. Глущенко,
<https://orcid.org/0009-0007-6812-5853>

Інститут експериментальної
 патології, онкології і радіобіології
 ім. Р.Є. Кавецького НАН України,
 Київ, Україна

Ключові слова: патоморфологія,
 онкогенетика.

ЛЮДЯНІСТЬ І ІНТЕЛЕКТ: ФЕНОМЕН КАЛЕРІЇ ПАВЛІВНИ ГАНІНОЇ В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МЕДИЦИНИ

*“Життя складається з багатьох граней: простого людського щастя,
 радості, зустрічей з цікавими й добрими людьми, подорожей, любові та
 здоров'я”*

Калерія Павлівна Ганіна

20 травня 2026 року вшановуємо 100-річчя від дня народження **Калерії Павлівни Ганіної** — видатного вченого-онколога, патоморфолога, яка все життя присвятила науковому пошуку у вирішенні проблем експериментальної та клінічної онкології. К.П. Ганіна започаткувала визначальні наукові напрями, що й досі залишаються ядром сучасної онкології.

Інститут експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р.Є. Кавецького НАН України та Національний інститут раку МОЗ України упродовж багатьох років у метафоричному сенсі розвивалися як єдиний живий організм, створюючи підґрунтя української онкології. У цьому організмі Калерія Павлівна Ганіна була своєрідною “стовбуровою клітиною” — тим першоджерелом, з якого беруть початок оригінальні ідеї та наукові напрями досліджень. Вона не лише відкривала нові горизонти в оцінці значення спадковості, а й сформувала наукову школу “Генетика раку людини”, підготувавши не одне покоління дослідників. Гармонійне поєднання академічної науки і медицини, де емпатія є важливим аспектом професійного шляху, стало їх життєвим кредо.

Калерія Павлівна Ганіна — професор, Заслужений діяч науки і техніки України та лауреат премії ім. О.О. Богомольця відіграє унікальну роль в історії української медичної науки. Ще на початку ренесансу генетики (кінець 50-х — початок 60-х років) у низці наукових центрів України

з'явилися перші спроби впровадження медичної генетики в клінічну практику, зокрема, клініко-генеалогічний аналіз як перший етап обстеження хворих на рак. Саме в цей період вона разом з професором І.Т. Шевченком зробили гіпотетичне припущення, що генетичні фактори можуть бути асоційовані із розвитком злоякісних новоутворень. Така ідея стала основою для формування важливої складової сучасної онкології — онкогенетики. Ця методологія поєднувала вирішення проблем диференційної діагностики передпухлинних і пухлинних процесів з важливими аспектами генетичних досліджень та індивідуального підходу до лікування хворих зі злоякісними пухлинами

з урахуванням функціонального стану геному.

Завдяки співробітникам відділу генетики пухлинного росту, який очолювала проф. К.П. Ганіна було доведено суттєве значення інтегральних клініко-генеалогічних аспектів та цитогенетичних досліджень пухлинних процесів, що стали важливим інструментом раннього виявлення та розуміння механізмів злоякісної трансформації клітин. Такий підхід став пріоритетним напрямком науки, що вимагав не лише професійного хисту, а й стратегічного бачення майбутнього медицини. Було обґрунтовано концепцію, що рак є мультифакторним захворюванням, виникнення якого зумовлене адитивним та/або мультиплікативним впливом як ендогенних, так і екзогенних чинників зовнішнього середовища, синергічний ефект

Ц и т у в а н н я: Глущенко Н.М., Бучинська Л.Г. Людяність і інтелект: феномен Калерії Павлівни Ганіної в історії української медицини. Онкологія. 2026. 28, № 1. С. 52–52. <https://doi.org/10.15407/oncology.2026.01.052>

© РН «Akademperiodyka» of the NAS of Ukraine, 2026. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

яких значно підвищує ймовірність виникнення злоякісних новоутворень.

Основним завданням наукового пошуку стало впровадження медико-генетичного консультування здорових осіб і онкологічних хворих з метою виявлення родин з сімейною історією раку та здійснення моніторингу пацієнтів з високим ризиком розвитку онкологічної патології, що сприяло ранньому виявленню захворювання та ефективному лікуванню. Зосереджені на вивченні онкоморфології та цитогенетики дослідження, які були проведені науковцями під керівництвом проф. К.П. Ганіної, стали важливим етапом у розвитку сучасних підходів до персоналізованої діагностики та терапії, що наразі активно розвиваються в українських профільних центрах.

Міжнародна діяльність Калерії Павлівни мала важливе значення для розвитку наукових досліджень у галузі онкогенетики. Її співпраця з колегами провідних міжнародних наукових установ, участь у IV Міжнародному конгресі з генетики людини (Париж, 1971 р.), II Національному конгресі з онкології (Варна, 1974 р.) та інших важливих заходах, активна робота в New York Academy of Sciences (США), проведення експертизи з гістологічної класифікації пухлин (BOO3, 1971 р.) стали свідченням високого рівня її наукових досягнень і міжнародного визнання. Це дозволило українській науці інтегруватися в світовий науковий простір та значно підвищити рівень підготовки молодих фахівців в галузі онкогенетики раку. Калерія Павлівна наголошувала, що системний підхід до аналізу генетичної, епідеміологічної та клінічної інформації сприятиме вдосконаленню алгоритмів діагностики і терапії, надаючи доступ до передових методів лікування онкологічних хворих. Важливою складовою цієї концепції є використання генетико-математичних методів, які дозволяють прогнозувати ризики розвитку раку,

виявляти спадкові мутації та застосовувати персоналізовані терапевтичні стратегії.

В інституті експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р.Є. Кавецького НАН України наукові здобутки знаходять своє практичне застосування в дисципліні “Генетика раку”, яка викладається в рамках циклу професійної підготовки аспірантів зі спеціальності 091 — “Біологія” за освітньою програмою “Онкологія”. Навчальний курс, що охоплює лекції, семінарські та практичні заняття, фокусується на вивченні генетичних аспектів розвитку пухлин, особливостей функціонального геному, механізмів геномної нестабільності, статусу “family history of cancer”, спадкових ракових синдромів та значенні взаємодії генетичних і навколишніх факторів у виникненні онкологічних захворювань.

Наукові надбання К.П. Ганіної набувають особливого значення в сучасних реаліях України. В умовах війни, коли медична система працює під надзвичайним навантаженням, а наука змушена адаптуватися до складних обставин, досвід і принципи наукової школи К.П. Ганіної нагадують про головне: аналітичний пошук і відданість професії є формами національної сили. Українські вчені та лікарі продовжують реалізовувати її наукові проекти — розвивають молекулярну діагностику, генетичні дослідження, впроваджують інноваційні методи лікування хворих на злоякісні новоутворення, доводячи, що навіть у найтяжчі часи наука не зупиняється.

Сьогодні, коли українське суспільство проходить через випробування, саме така цілісність — професійна майстерність та віра в майбутнє — формує основу нашої незламності. Спадщина Калерії Павлівни Ганіної є не лише сторінкою історії науки, а й прикладом того, як наукова думка стає частиною національної культури та духовної опори країни.

HUMANITY AND INTELLECT: THE PHENOMENON OF KALERIA PAVLIVNA GANINA IN THE HISTORY OF UKRAINIAN MEDICINE

L.G. Buchynska, N.M. Glushchenko

*R.E. Kavetsky Institute of Experimental Pathology,
Oncology and Radiobiology National Academy
of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine*

Summary. On May 20, 2026, we will celebrate the 100th anniversary of the birth of Kaleriia Pavlivna Ganina, a prominent oncologist and pathomorphologist who dedicated her life to scientific research in experimental and

clinical oncology. K.P. Ganina was a pioneer of defining scientific fields that remain the core of modern oncology to this day.

Keywords: pathomorphology, oncogenetics.

Адреса для листування:

Глушенко Н.М.

03022, Київ, вул. Васильківська, 45

Інститут експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р.Є. Кавецького НАН України
E-mail: laboncogen@gmail.com

Одержано: 02.03.26

Рекомендовано до друку: 08.04.26

Підписано до друку: 17.04.2023